

Політична, просвітна і господарська часопись.

Виходить що тижня в суботу.

Редагує: Д-р СТЕПАН БАРАН.

ПЕРЕДПЛАТА: В Австрії й Угорщині: річно 6 мар., піврічно 3 мар., чвертьрічно 1.50 мар. Поодинокі число коштує у Львові 10 сот., на провінції 12 сот. За границею „Свобода“ коштує на цілий рік: В Німеччині 6 марок; в Росії 3 рублі; в Америці 2 долари.

Адреса Редакції і Адміністрації: „СВОБОДА“, Львів, Ринок ч. 10., II. поверх.

Ч. 27.

Львів, субота, дня 1. липня 1916.

Рік XX.

Потреба робітника на селі.

Довготривала війна забрала з наших сіл майже все мужеське населення в віці від 18 до 50 року життя. Ведене господарств опинилося в руках жінок, старих, недужих дідів і хлопців підростків і то серед значно утруднених обставин. Війна зі своїми ревізіями, рабунками ворожої армії, а також з причини безпосередніх ділань воєнних (битви) підтягла дуже наш селянський стан. Пропали вози, пропали комі, кількакратно зменшився стан худоби, брак різних знарядів господарських — все те сприяє значно сільську господарку. Наконєць на наших селян спав великий тягар управи не тільки своїх ґрунтів, але і панських, які мусли бути засіяні задля заосмотреня армії в живність.

З надміром людської праці, про яку деінде в світі не мають навіть понятя, при помочи малих дітей і немічних старців засіяно і засаджено таки велику більшість селянських ґрунтів і дуже значну частину панських ґрунтів.

у властивих чинників о корисну розвязку згаданої висше справи, при чім і селяни мали би користати з праці бранців,

Ліпше як у нас зорганізувала Німеччина управу своїх піль. Хоч вже в передвоєнних часах Німці потребували около мільона чужих робітників (передовсім з польсько-російських губерній і з Галичини) до рільних робіт і хоч місцеву сільську мужеську людність покликано також під оруже, то управа рілі там не станула і в нічім не потерпіла. Німці використали вповні дешеві робочі сили, які їм дали сотки тисячів російських бранців, котрі і в себе дома працювали на рілі і котрі розмірно скоро приучують ся тепер до німецького способу господареня. Нині на німецьких ланах працює около три четврти мільона російських бранців, а такого числа мушин-робітників не памятають німецькі господарі, у котрих перед війною працювали едебільше жінок і дітей. За своєю роботу дістає полонений удержане, що коштує около 80 феників денно і 30 феників готівкою. Є се отже дуже дешевий робітник, дешевший як в мирних часах. Німецьке хліборобство з приводу війни майже нічого не потерпіло, а коли взяти дорожші ціни за хліборобські витвори, то в сути річі війна навіть причинить ся до скріплення хліборобського стану в Німеччині.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА НАРОДНИЙ ФОНД!

Датки належить відсилати під адресою: Краввий Союз Кредитовий у Львові, Ринок ч. 10, на вкладкову книжочку ч. 5000 з дописною „Народний Фонд“.

Полевий єпископ Белік в корпусі Гофмана.

Дня 5. червня 1916 р. навідав корпус ексцеленції Гофмана, до якого приділені наші стрільці, полевий єпископ Белік. Місцевість постою команди корпусу прикрашено тріумфальними брамами, зеленю і хоругвами австрійської і угорської барви, а також нашими синьожовтими хоругвами. Достойний гість надіхав рано, а по дорозі витали його наші духовні отці з процесіями. На повитаня відповідав єпископ коротенько по українськи.

О годині пів до осьмої рано витали гостя при брамі тріумфальній командант міста майор Дільц з приділеними собі офіцерами, між якими був четар українських січових стрільців Олексин. Явив ся також місцевий староста з підчиненими собі урядниками.

Опісля наспіла дуже численна процесія українського населеня під проводом о. декана Токаря і сотрудника Венґриновича. На повитане о. Токаря в німецькій мові відповів єпископ Белік по українськи. З черги явилась процесія римо-католиків з місцевим парохом. Автомобілем відіхав достойний гість до команди корпусу, де зібрав ся цілий корпусний штаб під проводом ексцеленції Гофмана. Українських січових стрільців репрезентував отаман Гриць Коссака. Ексцеленція Гофман представив війскових достойників, з котрими єпископ ввічливо розмовляв. Отамана Коссака розпитував достойний гість про стан стрілецького легіону висказуючи, що дуже багато за нього любі пре українське стрілецтво.

В місцевім римо-католицькім костелі зібрались вірні, усталились при вході війскові достойники, полеві духовники з цілого корпусу, делегації, почетна сотня і військова музика. О 9. годині надіхав автомобілем достойний гість в товаристві ексцеленції Гофмана, залунало грімке „слава“, музика заграла гимн народний, а єпископ провадження о. Токарем і латинським парохом війшов в сятиню, щоб відправити Службу Божу, по котрій промовив до зібраних в німецькій, угорській і польській мові.

Опісля звиджував єпископ полеві шпиталі, несучи всюди слова потихи і розради. Першу навідав сестру Червоного Хреста, котра перейшла тяжку операцію, опісля сотника Івана Коссака, котрий наслідком нещасного упадку з коня був там на ліченю.

Зі шпиталю удав ся владика до відділу корпусних варштатів, а опісля до церкви, де виголосив до вірних коротку проповідь по українськи.

По обіді у корпусного команданта Гофмана відіхав полевий єпископ Белік на боеву лінію над Стрипою, яку як раз тоді Москалі зачали дуже сильно острілювати.

Світова війна.

На російськім фронті.

Напір Москалів на Волині в цілі проломаня нашого фронту повздержали остаточно німецькі і австро-угорські війська під проводом німецького генерала Лінзінгена. Ще більше. Союзні війська перейшли самі до офензиви і діставши скріплення випирають Москалів поволи на схід. Теперішні становища союзних армій ідуть луком від Чорторийска і Кілок на півночі, річкою Стоход на заході.

Треба, щоби власти (староство, намісництво і військова управа) як найскорше управились сю незвичайно пекучу справу і постарали ся о безпроводочну доставу значного числа воєнних бранців до полевих робіт в східній Галичині, бо сінокоси вже розпочали ся, а за тиждень-два розічнуть ся вже властиві жнива. Сеї справи не повинні спустити з ока наше посольське заступництво і краєве господарське товариство „Сільський Господар“ і від себе постарати ся

річкою Липою на полудне і кінчить ся коло Нового Почаєва, звідки боева лінія попри Новий Алексинець переходить в Галичину і йде в полуднево-східнім напрямі до околиць Тернополя, а звідси здовж Стрипи аж до Дністра.

На волинським фронті Москалі кількакратно предприняли сильні наступи, особливо коло Грусятини, над Стоходом, коло села Свидник і на північ від річки Липи, допливу Стиру.

Ніколи ще не кидали Москалі в бій такої маси жовнів і ніколи їх артилерійська діяльність не була така могутя, як тепер. На фронті поставили Москалі багато нових батарей. Особливо зазначувалась діяльність тяжкої російської артилерії, в якій є також 32-центиметрові японські пушки. Великанські припаси муніції стоять Москалям до розпорядимости, які вони призбирали протягом цілих місяців з Америки, Япану й Англії. Артилерію обслуговує чимало французьких офіцерів, які принесли на сей фронт досвіди, зроблені на фронті французько-німецьким. Барабанний огонь проти наших військ часто не спинював ся навіть в часі, коли вже наступала російська піхота, тай влучав нераз таки свою піхоту.

Хоча втрати Москалів величезні, то вповнюють їх на ново свіжими резервами. Дехто обчисляє російські втрати в теперішній офензиві на чотириста тисячів людей, а бодай на чверть міліона. Про армію генерала Лешицького, котра беть ся на Покутю в Галичині і на Буковині, доносять, що вона втратила убитими 4 генералів, раненими 13 генералів.

Число російських офіцерів артилерії зросло дуже значно — силами, які перейшли короткі артилерійські курси. Пересуване гармат спричинювало Москалям надзвичайні труднощі. Летуні завважали російські батареї, що застрягли в болотах над Стиром і не могли рушити ся з місця.

Сильно зазначувалась російська кіннота. Де тільки відносини околиці не стояли на перешкоді, виступили вперед російські кавалерійські маси. В місцях, де наш фронт усунув ся взад, приходило часто до острих боїв між нашими задніми сторожами і російськими козаками, туркменами, гузарами.

Наступи піхоти йшли в кільканайцяти рядах. Якщо не вдало ся їм перервати ворожу лінію, то приходили нові ряди. Поза російськими наступаючими масами скрізь була так звана поліційна лінія, яка машиновими крісами запирає відбитим військам відворот і гнала їх вперед. Сей безоглядний спосіб воювання Брусілова дав, правда, успіхи, але коштував страшенно багато жертв.

Підпомагали російській наступу бельгійські панцирні автомобілі, узброєні машиновими крісами і гарматами. Ізза своєї швидкості важко їх влучити противній стороні. Але й уживати їх могли Москалі тільки там, де рівна земля позволяла автомобілям свobodно порушати ся.

Російська офензива триває вже близько чотири тижні і її військові успіхи доволі марні. На Волині, як вже висше сказано, не тільки здержано її зовсім, але надто союзна армія викирає Москалів на схід. Протягом дев'яти днів від 16. червня с. р. взяли Німці на Волині около одинайцять тисячів Москалів в полдн. В північно-східній Галичині австро-угорська армія Бем-Ермолія держить кріпко свої становища. Армія німецького генерала графа Ботмера над Стрипою відперла доси всі російські наступи. Одиноким успіхом може похвалити ся армія Лешицького на Покутю і на Буковині, де наша армія генерала Пфляндера-Бальтіна мусіла перед російською перевагою подати ся на захід в околицю Коломиї над Прутом і заняті нові становища вздовж карпатського хребта, що потягнуло за собою те, що покутські і буковинські доли опинили ся переходово в російських руках. Ту вже слідно нове групуване наших сил, які приміром на північ від Кут відперли Москалів на східній беріг Черемоша. Треба сподівати ся, що невдовзі прийде час нашої офензиві на Покутю і Буковині, яка увільнить і сі часті від російського наїзду. — На північ від Припети аж по Балтійське море були місцями гарматні бої, але важніших подій там поки що ще не було.

На італійським фронті.

З хвилиною, коли на сході монархії здержано московську навалу, на італійським фронті перейшли Італійці до протиофензиві, розуміють ся в тій цілі, щоби там приковати як найбільші маси наших військ. Ся італійська протиофензива не може повеличати ся успіхами. Мимо сильного острілювання гарматами поодиноких відтинків фронту, почавши від Монфальконе на Побережю, фронт Сочі, фронт каринтійський, фронт Дольомітів і полудневого Тиролю остали нерушені, з виїмкою маленького відтинку між Brentою і Адиджою, де нашій військи, щоби мати свободу діланя вкоротили місцями наш фронт, що переведено незамітно, без перешкод і втрат.

На Балкані.

На Балкані, себто в полудневій Альбанії, в Македонії і під Дарданелями не стало ся нічого замітного.

На заході.

Німці можуть похвалити ся великим успіхом. В погляднім тижні здобули сильно укріплений форт (верк) Тіомон коло Вердену, через що зробили новий вилім в французьким обороннім ланцюху і приспішили хвилю упадку сеї найбільшої французької кріпости, бо з Тіомону можуть вже острілювати внутрішні форти Вердену. На інших частях фронту звичайна діяльність артилерії і піхоти.

На азійських фронтах

себто на Кавказі і в Мезопотамії не стало ся нічого особливого.

Низше подаємо звіти австро-угорського і німецького генерального штабу за час від 22. до 27. червня включно.

Звіти австро-угорського генерального штабу.

Війна з Росією.

(22/6). Вчора під Турагуморою відперто московські наступи. Поза сим на полудне від Дністра не сталось нічого особливого.

На захід від Вишнівчика ворог знов пішов до наступу значними силами. Відділи його, котрі йшли до наступу, по части зломано огнем гармат, запираючим доступ, а по части в боротьбі з німецькою і австро-угорською піхотою. Ворог потерпів тяжкі втрати. Війська нашій відлегли під Буркановом нічні московські наступи.

Союзні війська, що борються на Волині, зробили бажані наступи на північ від Горохова, на схід від лінії Локачі-Киселин і під Соколом. Як на сих боевищах, так і під Кілками всі проти наступу ворога, поновлювані з як найбільшим завзятем, розбились.

(23/6). В долині Черемоша знаходять ся Москалі в поході на Кути. Зрештою на Буковині і в східній Галичині не наступила зміна положеня.

На нашій становища та полудневий схід і на північ від Радивилова виконав вчора неприятель численні завзяті атаки. Всюди його відперто.

Війська, що борються ся під приказами ген. Літзінгена, відперли дальше Москалів на північний схід від Горохова і на схід від Локачів. Коло Локачів взяли нашій війська 400 половених і 4 машинові карабіни. Над Стоходом і в відтинку Стиру розбило ся кілька неприятельських протинаступів.

(24/6). Коло Кімполюнга на Буковині йшла вчора завзята боротьба.

В долині Черемоша окрилюючий похід ц. і к. військ випер ворога з Кут.

Нічний наступ Москалів на північний захід від Тернополя зломали ми нашим огнем гарматним.

Коло Радивилова вчора попол. знов відперто московські наступи.

В остатніх боях на північ від сего міста перша бригада ополчення, доповнювана з Австрії Долішною і Горішною і Зальцбург, знов дала докази хоробрости.

Німецькі і австро-угорські сили, котрі борють ся на Волині, крок за кроком відзискують область на північ від Липи, на північний схід від Горохова і на захід і північний захід від Торчина. Всі протинаступи Москалів, по части новими силами, остались без успіху.

(25/6). На Буковині пішли нашій війська на нові становища між Кімполюнгом і Якобенами. Горби на полудне від Бергомету і Вижниці опорожнили ми без впливу на те зі сторони неприятеля. На галицьким фронті звичайна діяльність артилерії, на північний захід від Тернополя також боротьби метавками мін і ручними гранатами. На полудневий схід від Берестечка відперли ми кілька неприятельських наступів. Коло Голятини горішного взято приступом горби на північ від Липи. Неприятель мав тут тяжкі втрати в убитих. На захід від Торчина вдерли ся нашій війська до неприятельських становищ і відперли протинаступи. Над Стиром долі річкою від Сокола положенє незмінєне.

(26/6). На Буковині не стало ся нічого особливого.

На горбах на північ від Кут відперто московські атаки, при чім неприятель поніс тяжкі втрати.

На решті фронту в Галичині день минув спокійнішим.

На Волині боева діяльність обмежила ся переважно до гарматних боїв.

На захід від Сокола німецькі війська здобули приступом перше неприятельське становище широкости коло 3 кілометри і відперли на ній завзяті протинаступи.

Дальше на північ положенє не змінило ся.

(27/6). Коло Якобенів, на північ від Кут і на захід від Нового Почаєва відперто московські наступи. Неприятель поніс усюди великі втрати. Коло Сокола поступає далі німецький атак. Зрештою при незмінєнім положеню не було подій, які мали би значінє.

Війна з Італією.

(22/6). Нічого особливого.

(23/6). В північній відтинку височини Добердо був вчора артилерійський огонь часами дуже сильний. Кількаразові атаки неприятельської піхоти на нашій становища на полудневий схід від гори Мрзлі Верх відперто. В відтинку Плекен почали ся нині рано оживлені артилерійські бої. На фронті Дольомітів розбив ся новий наступ Італійців на Дрода дель Анкона. Подібна доля зустріла окремі випадки неприятеля з області Прімоляно. В області Ортлера обсадили нашій війська кілька шпилів на границі.

(24/6). В відтинку Плекен ворог по найвисшим напруженю свого артилерійського огню виконав наступи піхоти на нашій становища на просмику Янер і на Малім палі Оба наступи відперто.

Поза тим положенє незмінєне.

Двірець в Алї стояв в огні наших тяжких пушок.

(25/6). На фронті Побережа оставали нашій становища між морем і Монте Сабетіно хвилями під оживлєним артилерійським огнем. На схід від Поляццо прийшло до боротьби ручними гранатами. Вночі пробували три торпелові судна і одно моторове судно несподівано заатакувати Пірано. Неприятельські кораблі почали утікати, як тільки нашій батареї на березі отворили на них огонь. На каринтійським фронті після відпертя нашими військами наступів у відтинку Плекен обмежувала ся поступенно боева діяльність до артилерійського огню. В Дольомітах заломав ся італійський наступ на нашій становища на Руфреддо в нашій огни, що замикав доступ. Між Brentою і Адиджою була мала боева діяльність. Відперто відокремлені випадки неприятеля. В терені Ортлера розбив ся неприятельський наступ перед Малім Айскегеле.

(26/6). В цілі збереженя повної свободи діяльності скоротили ми місцями наш фронт в області наступу між Brentою й Адиджою. Переведено се незамітно, без перешкод і втрати.

В Дольомітах, на фронті в Каринтії й Побережю йдуть далі гарматні бої.

Два нашій гідропляни обкинули бомбами адрійські заведеня.

(27/6). Скорочене нашого фронту в області наступу між Брентою і Адиджою скінчено вчора. Всі відомості про італійські добичі й інші успіхи, розсіяні з сего приводу італійською стороною, є зовсім неправдиві. Докажує се отсе представлене, яке з військових поглядів можна аж нині подати: Вночі на 25. с. м. почало ся частинне опорожнюване здобутої нами, однак некорисної що до терену, найбільше висуненої лінії. Слідуючого передполудня неприятель далі острілював опорожнені нашими військами становища. Аж коло полудня італійські відділи на окремих частях фронту між Астах і долиною Сугана висували ся боязливо наперед.

В відтинку між Адиджою й Астах тягнуло ся згадане острілюване давно опущених нами позицій цілий день і слідуєчу ніч, а також місцями ще і вчора рано. Оба сі дні на цілм фронті не було боїв. Наші війська не втратили ані полонених ані гармат ані машинних карабінів ані іншого воєнного матеріялу. Тепер зближають ся Італійці до наших нових становищ. Аж нині рано заатакували вони Монте Тесто, де їх відперто, завдаючи їм тяжкі втрати. В долині Посіна огонь нашої артиєрії змусив кілька баталіонів до утечі. На фронті Побережа розбили ся неприятельські атаки коли Крна і на Мрзлім Верху.

Війна на Балкані.

(22/6). Нічого особливого.

(23/6). Над долішною Воюсою перепалки. Положене незмінене.

(24/6). Положене незмінене.

(25/6). Спокій.

(26/6). Нічого нового.

(27/6). Без зміни.

Події на морі.

(23/6). Дня 22. с. м. вечером група гідропляннів обкинула з успіхом бомбами неприятельські становища коло Монфалконе. Дня 23. с. м. ескадра гідропляннів заатакувала Венецію. Осягнуто численні поціленя тяжких бомб на форт Нікольо, на газівню, а особливо на арсенал. Викликано сильні пожари. Гідроплянни острілювано завзято, однак без успіху. Вернули вони без шкоди.

(24/6). Кількі наших торпедовців острілювало дня 23. с. м. рано фабричні будівлі на італійськім побережю коло Дзюліанова і їдучий там тягаровий поїзд. Наслідком стрілів експлюдувала льокомотива поїзду а 4 вози станули в огни, кілька інших ушкоджено. Торпедовці повертали не атаковані неприятелем.

Дня 23. с. м. поручник лінійного корабля Банфільд в 8 минут струтив неприятельський літак, що їхав напрямі на Трієст, у воздушній боротьбі над морем. Обсерватор (Італієць) згинув, пільот (Француз) попав ся в неволю. Літак F. V. A. 12. відвезено до Трієсту.

Дня 24. с. м. рано одна з наших ескадр літаків бомбардувала залізничий міст і дворець в Понте ді Пяво та пристань в Градо з дуже добрим успіхом. Міст поцілено 2 влучними бомбами. Мимо нагального острілюваня всі літаки вернули неувшкоджені. В годину пізнійше поручник лінійного корабля Банфільд у воздушній боротьбі струтив французський гідроплян типу FBA в заливі Трієсту. Літак упав до моря 4 км. перед Градо. Під ослоною неприятельських батарей уоружене неприятельське моторове судно забрало літак. Оба летуни імовірно є тяжко ранні.

Звіти німецького генерального штабу.

На оході.

(22/6). На північній часті фронту крім успішних виправ патруль — нічого нового.

На міст залізничий на Припеті, на полудне від Лучинця, кинено бомби.

Група Лінзінгена. Наступи на становища над каналом на полудневий захід від Логишина розбили ся; так само кілька наступів на захід від Кілів.

Між Соколом і Лінівкою наші війська здобули московські становища і вдержали ся проти сильних протинаступів.

Безуспішні зусилля ворога відбити нам успіхи на північний захід від Луцка були безуспішні.

По обох сторонах Турії і дальше на полудне на загальну лінію Свинуха Горохів дальше відперто Москалів.

В області армії Ботмера відперто кілька сильних наступів на лінію Гайворонка Бабулинці.

(23/6). Група військ Гінденбурга: Підчас короткого випадку коло Березини (на схід від Богданова) дістало ся в наші руки 45 полонених, два машинні карабіни і дві револьверові гармати.

Група військ кн. Леопольда Баварського: На північний схід від Озарич відперто криваво слабший неприятельський відділ, який посувався до становищ над Каналом.

Група військ Лінзінгена: Мимо кількарізких неприятельських протинаступів наші атаки на захід і на полудневий захід від Луцка поступають наперед. На фронті положенім на переці на лінії Берестечко Броди, відперто до решти московські атаки.

Від армії ген. Ботмера не донесено нічого нового.

(24/6). Частинні напади Москалів на полудне від Ілукшти і на північ від Видзів відперто.

Німецький відділ літаків напав на дворець Полочена (коло Молодечна), на котрім замічено всідане війська до возів. Кинено теж бомби на залізничне заведенне з Луниці.

В області військ Лінзінгена ми посунули ся в наступі до загальної лінії Зубильно-Ватин Звиняч і поза сю лінію. Завзяті протинаступи ворога остались безуспішні. Число московський полонених заєдно росте.

В області армії Ботмера були тільки дрібні сутички між висуненими вперед відділами.

(25/6). В північній часті фронту прийшло в кількох місцях до боротьби між стежними відділами, підчас яких попали ся в наші руки бранці і добича.

Група військ генерала Лінзінгена: Також і вчора остали безуспішними супроти нашого поступаючого атакуючого сильні московські протинаступи, з окрема по обох сторонах Затурців. На полудне від відтинка Плашівки (на полудневий схід від Берестечка) відперто зовсім неприятельські наступи, підпріяті великими силами.

В армії генерала Ботмера не було ніяких визначних подій.

(26/6). Поза значною по часті діяльністю артилерії і кількома перепалками малих відділів нема нічого важного до оголошеня з північної часті фронту.

Група військ Лінзінгена: На захід від Сокола і коло Затурців ідуть дальші завзяті бої, які є для нас корисні. Число полонених від 16. с. м. побільшило ся на 61 офіцирів і 11.007 жовнірів, а добича на 2 гармати і 54 машинних карабінів.

В області армії ген. Ботмера загалом положене на змінило ся.

(27/6). Група військ Гінденбурга: Німецькі відділи, які виправили ся на неприятельські становища, привели на полудне від Кеккав 26 полонених, один машинний карабін і одну метавку мін, а на північ від озера Мадзюл 1 офіцира, 118 жовнірів, 6 машинних карабінів, 4 метавки мін. Неприятельські патрулі відперто. Товаровий дворець в Двиньску обкинено численними бомбами.

Група військ кн. Леопольда Баварського: Положене незмінене.

Група військ Лінзінгена: На північний захід від Сокола наші війська здобули приступом російські лінії і взяли кількисот полонених. Неприятельські протинаступи не мали ніякого успіху.

На полудневім сході.

(22/6). Нічого нового.

(23/6). Нічого нового.

(24/6). Нічого нового.

(25/6). Положене незмінене.

(26/6). Нічого нового.

(27/6). Не було особливих подій.

На заході.

(22/6). Слабий англійський наступ коло Фрелінген на полудневий схід від Армантієр відперто.

На схід Мози вивязали ся бої піхоти, в котрих ми мали успіхи на захід від форту Во.

Огнем охоронних гармат на полудне від Перцевого Горба і під Діс стручено по одному французькому літакови. Летуна французького полонено.

Наші летничі ескадри напали вчора на обсажені військом місцевости на полудне від Вердену і на обози в Ревіні.

(23/6). На схід від Іперн ударемнено неприятельський атак. Підчас підпріяты німецьких патруль, а саме коло Ліон, Ляссіні і коло хутора Мезон де Шампань (на північний захід від Массіж) взято кілька тузинів полонених і здобуто кілька машинних карабінів. Відперто три французські атаки на рови, які взяли ми на захід від форту Во. В тім місци полонили ми 21. с. м. 24 офіцирів і над 400 жовнірів.

Вчора заатакували неприятельські летуни Карльсруге, Мільгайм в Бадені і Трір, що потягнуло за собою ряд жертв з кругів цивільного населеня. Заслугуючої на увагу військової шкоди не можна було зробити і не зроблено. Атакуючі втратили 4 самолети. Вертаючи, мусів один самолет ости коло Нідерлявтербаху, другий до Лямбаху. Серед полонених, які були на самолетах, є два Англіїці. З осталими двома самолетами упорали ся ми в воздушній боротьбі. В сій боротьбі поручник Гендорф скинув шестий з черги неприятельський самолет.

Крім того зістрілено вчора неприятельських летунів в околиці Іперн, на схід від Гуллох (тут поручник Мульцер зістрілів пятий з черги самолет), коло Мерхгайм (на схід від Гебвайлер), на полудневий захід від Зенгайм. Таким чином наші неприятелі втратили разом 9 самолетів.

Наші летничі ескадри заатакували неприятельські військові урядженя в Сен Поль і таборові забудованя на захід і полудне від Верден.

(24/6). На право від Мози наші війська 10 баварський полк піхоти і баварський прибічний полк на чолі, по успішнім артилерійським підготовленю пішли до наступу на горб Холодна Земля і дальше на схід, пішли приступом на панцирний форт Тюмон, котрий здобуто і заняли більшу часть села Флері тай зискали на терені на полудне від форту Во. Доси доставлено 2 673 полонених, в сім 60 офіцирів.

На інших фронтах місцями значна діяльність артилерії і летунів. Коло Омон стручено в боротьбі воздушній французський боевий літак. Поручник Вінтгенс коло Блямон струтив 7-ий ворожий літак.

(25/6). Неприятель розвивав оживлену діяльність у відтинку на полудне від каналу Лябассе аж поза Сом, яка тривала і вночі. Обложив він Лен і передмістя тяжким огнем і випустив на наші лінії в околиці Бомон Амель (на північ від Амбер) безуспішно гази. Полівій стороні Мози осягнув неприятельський огонь коло вечера велику силу, найбільше коло гори Мертвого Чоловіка. Вночі повели ся наші менші підпріяты піхоти. Коло наших добутих що йно на схід від Мози становищ вивязала ся серед обосторонного сильного огня артилерії кількакратні завзяті боротьби піхоти. Всі проби Французів добути назад утрачений терен протинаступом розбили ся серед найтяжших втрат для них. Крім того втратили вони ще підчас сего більше як 200 бранців. На схід від Сен Діє привела стежа 15 французських бранців.

(26/6). Боева діяльність на нашім фронті, зверненім на захід проти англійської армії і північного крила французької армії, була, як в двох остатних днях, дуже значна.

На захід від Мертвого Чоловіка зломано нічні атаки неприятеля огнем гармат і машинних карабінів.

На право від Мози атак дуже значних неприятельських сил на німецькі становища на горбі Студена Земля вечером закінчив ся повним неповодженем Французів. Всюди відперто їх з великими для них втратами, по часті в боротьбі з близька в наших лініях.

Німецькі летючі ескадри заатакували бомбами французський табор коло Па (на схід від Дульон).

(27/6). На англійським і північній крилі французького фронту прийшло кілька разів до боїв патруль. Численні хмари газу і диму посувалися до нас. Не зашкодили вони нічого німецьким військам, а по часті звернулися на неприятельські рови. Неприятельський огонь звертався з особливою силою проти наших становищ по обох сторонах Сомми. Під час острілювання Несля Французами згинув або віднесло рани 23 їх власних земляків. По правій боці Мози безуспішні були французькі атаки на північний захід і на захід від ланцирного форту Тіомон, як також на полудневий захід від форту Во. В лісі Шапітр заскочено неприятельський відділ, зложений з кількох офіцерів і кількох тузинів жовнірів і полонено. В воздушній боротьбі зістрілено англійський літак на схід від Арра і полонено ідучих, які були тільки легко ранені.

Зі світа.

Греція.

Коаліція себто держави почвірного порозуміння: Англія, Франція, Росія і Італія таки упокорили малу грецьку державу. Ще перед роком, не вважаючи на те, що надморське місто Солунь (Сальоніки) належить до Греції, обсадили Французи і Англіїці се місто і зробили з него головну точку опору на Балкані. Не конець на тім. Маючи за собою тодішнього грецького президента міністрів Венізелоса старалися всіма силами пхнути Грецію до війни проти Австро-Угорщини, Німеччини, Туреччини і Болгарії і вратувати в сей спосіб Сербію. Під їх напором грецький король перевів мобілізацію грецької армії, але бачучи примір на Сербії не пійшов війною проти нас і задержав мимо всего повну неутральність. В осени 1915 уступив Венізелос, а на його місце прийшов на короткий час Заїміс, а опісля Скулюдіс. Розв'язано грецький парламент, бо більшість послів була по стороні Венізелоса. Розписано нові вибори на грудень 1915 р., і більшість нововибраних послів заявила ся рішучо проти війни, а тим самим проти Франції і Англії. Тоді Франція і Англія завели своїми военними кораблями блокаду (замкнене) грецьких берегів, так що не можна було довозити до Греції ні збіжжя ні угля. Треба знати, що Греція вивозить за границю тільки вино, виноград, родзинки і полудневі овочі, натомість не має майже зовсім збіжжя ані угля та будівельного дерева, які мусить спроваджувати кораблями зза границі. Греції грозив голод. Та і се не примусило грецького президента міністрів Скулюдіса до уступок. Тоді Англія і Франція поставили виразне домагане, щоби розпущено домів змобілізовану грецьку армію, бо бояли ся, щоби Греки не загрозили французько-англійської військи під Солунем. Грецьку армію розпущено домів. Тепер поставили держави почвірного порозуміння остаточне домагане (ультімат), а іменно: уступлене Скулюдіса, розв'язане парламенту і переведене нових виборів. Скулюдіс, що стояв непохитно за неутральністю Греції, уступив, а на його місце король іменував президентом міністрів Заїміса, який зобов'язав ся виконати всі домаганя держав почвірного порозуміння. До впливів приходять знова сторонники Венізелоса, що мимо того не треба думати, що Греція вмішається в війну проти нас. Своїм теперішнім упокоренем зискала Греція хіба се, що Англія і Франція згодять ся на довіз збіжжя і угля і знесуть морську блокаду. Греція і на будуче остане неутральною.

Грозьба війни в Америці.

В одній з більших держав середущої Америки — в Мексику (або Мехіку) — від десятків літ триває майже без перерви революція. Прийде до влади один генерал і стане президентом мексиканської республіки, то сейчас зачинає дусити своїх противників, замикає в тюрму або вивішувати. Знайде ся тоді другий, що згуртує коло себе більше число при-

хильників, тоді вибухає домашня війна. В Мексику мешкають потомки еспанських поселенців, але білих там мало, найбільше там мішанців білих з червоними або білих з чорними. Всі говорять по еспанськи і є католиками. Просвіта своїть там дуже низько, господарства дуже занедбані, хоч край багатий в мінерали як срібло, золото, нафта і має добру землю та горяче полудневе підсонне. Мексик дещо звисний і нашим людям, бо брат нашого цїсаря Максиміліян був короткий час мексиканським цїсарем, а коли вибрав ся до Мексики, то разом з ним виїхала військова охорона, в котрій було багато і наших жовнірів з Галичини. Сей цїсар Максиміліян скінчив дуже сумно. Мексиканці збунтували проти него, увязнили і в 1867 р. розстріляли. Так само робили вони пізнійше і з президентами мексиканської республіки.

Теперішня революція триває вже від кількох літ. Наймогутішим з ватажків є Карранца, що присвоїв собі на значних областях власть пануючого і веде боротьбу з іншими кандидатами на президентів республіки. Сей Карранца відносить ся ворожо до Сполучених Держав північної Америки, які від півночі межують з Мексиком. На його приказ увязнено кількох американських горожан, а його банди в кількох місцях перейшли американську границю. Се примусило Сполучені Держави до рішучих кроків проти Мексики. Змобілізовано нечисленну американську армію і нині шістьдесят тисячів американського війська стоїть вже на мексиканській границі, а военні американські кораблі замкнули вступ до мексиканських берегів. В американським парламенті рішено виступи рішучо проти Мексики і президент Сполучених Держав Вільзон одержав широкі повновласти в справі военної виправи до Мексики. Не улягає сумнівови, що Мексик буде вскорі приборканий, бо відношене сил обох ворожих держав є таке як приміром Австро-Угорщини і Сербії. Американці здавна мають охоту зайняти деякі часті Мексики і тепер будуть мати нагоду здійснити свої пляни. На війну в Європі американсько-мексиканське непорозумінне не буде мати ніякого впливу.

Англія.

Газети неутральних держав зазначають недвозначно, що безпосереднім чинником, який продовжує війну, є Англія. Ходить їй не лише о се, щоб знищити Німеччину так під військовим як і господарським зглядом, але також о се, щоб позискати як найбільший вплив на союзників себто Францію, Росію, Італію, не згадуючи вже про Сербію та Чорногору. Англія для союзників є грошевим шпихлірем, з якого черпають обильно інші її союзники, головно Росія і Італія. Без грошевої помочи Англії, Італія не могла б вести війну навіть через один місяць. В ще більшій зависимости від Англії є союзники під зглядом достарчування провіанту, сирівців та муніції; сі річі доставляє їм Англія або безпосередно, або з своїх кольтоній, або вкінці зі Сполучених Держав північної Америки. В тім згляді послуговує ся вона своєю торговельною флотією під охороною военних кораблів.

Коли взяти на згляд дотеперішню діяльність англійських військ, то виявляєть ся, що в північній Франції стоять вони на відносно невеликій відтинку, на яким все ще держать ся дефензиви. Англійська виправа на Дарданел покінчилась повною невдачею так само як і дотеперішні її підприємця в Малій Азії між Евфратом і Тигром, під Кут-ель-Амара. Щоб продовжувати війну завела Англія у себе обовязкову військовою службу, але її тепер вже не багато може. Загальна військова служба не дасть ся перевести в протягу кількох місяців, до сего треба вишколених сил, яких Англія нині не має. Слідує з сего, що в найближшій будуччині Англія не буде мати ніякої майже користи з заведеня загального військового обовязку.

Коли отже Англія під військовим зглядом, узгляднюючи навіть її морські сили, які доси не віднесли нігде побіди, не бере значнійшої участі в діяльності своїх союзників, так в военно-господарській області вибилась вона на перше місце. Та перевага на сім поли запевнює її також перше місце в політиці. Становище Англії є нині таке, що без її волі

ні один з її союзників не може заключити відрубного мира, бо господарський бойкот, який Англія розпочала супроти такого союзника, знищив би його в короткім вже часі. В супереч волі Англії могли б союзники заключити мир хіба всі одночасно і згідно. В тім случаю сили Англії були б за малі, щоб виявити їм своє невдоволене та перевести їх в діло.

З повстанем в Ірландії (великий острів побіч Англії, що колись творив самостійну державу) Англія ще доси не покінчила. Як доносять послідні вісти з Лондону, Англія здержала в послідних днях цілий залізничий рух в Ірландії з приводу боязни перед замахами на поїзди. Ірландські пристані теж позамикає. Всі полученя з Ірландією перервані. В Дубліні (столиця Ірландії) напали революціонери на в'язничий дім і увільнили в'язнів. Вибухли там великі заворушеня. Богато осіб згинувло, багато є ранених.

Заняте Чернівців.

Столиця Буковини, Чернівці, вже по раз третій в часі теперішньої війни знаходить ся під московським панованем. По раз перший опустили наші війська столицю Буковини з кінцем серпня 1914. Дня 2. вересня 1914 Москалі заняли Чернівці і наложили на місто шість сот тисячів корон кари, від котрої увільнив місто пізнійший черновецький губернатор Евреїмов, котрому піддано новоутворену черновецьку губернію, до якої належала не тільки ціла Буковина, але і галицьке Покуте (повіти Косів, Снятин, Городенка, Коломия і Печеніжин). Евреїмов дав ся дуже визнаки місцевому населеню, поступаючи у всім після вказівок свого головного помічника, черновецького москвофіла д-ра Геровського. Сейчас по занятю Чернівців арештували Москалі виднійших горожан, між ними українського посла Спинула, яких опісля вивезли на Сибір.

Перше пановане Москалів в Чернівцях не було довге, бо вже дня 22. жовтня 1914 наші війська відбили Чернівці, з яких уступили знова 27. падолиста 1914. Друге московське пановане тривало рівнож не довго. Дня 22. лютого 1915 уступили Москалі з Чернівців, до яких війшли по раз третій в дни 18. червня 1916, коли наша армія мусіла подати ся в буковинські Карпати. Битви в околицях самих Чернівців тривали тепер довше, а положене і настрої місцевої людности, так описує один очевидець в віденських газетах:

Вже від суботи 10. червня с. р. представляли Чернівці дійсно сумний вигляд. Все старалось втікати: Християни, Жиди, Німці, Українці, Поляки і Румуни — всі воліли покинути дороге місто, яке тряслось в основах від гуку гармат. Як раз того дня розпочали Москалі з тамтої сторони Прута стрілянину на місто. Здавалось, що пекло валить ся на місто, гранати і шрапнелі падали на долішну його часть та на дільницю коло залізничного двірця. Огонь не був дуже нагальний, однак затрівожив вельми населене.

Ніч на неділю (Зелені свята) минула серед зглядного супокою. В понеділок Зелених свят розпочали Москалі знов острілювати місто. Вони острілювали наші становища, не вважаючи на се, де влучать, — місто дістало ся під огонь артилерії. Ціла долина Прута і місто стались майже боевим полем. Що хвиля падали кулі. Один гранат впав в область залізничного двірця і дуже ушкодив задню часть будови. Інший шрапнель заблукав ся в саме місто і ранив легко три особи. Один зі складів дерева станув в полуміні.

Ті, що ще остались, ходять улицями міста, питаючи все про одно, чи місто ватриває і се пересилене. Улиці і площі пустіють щораз більше. На місто налягає сумерк. В ратуші міська рада урядує без перестанку. Що хвиля приходять нові вісти. Зі зворушеною чутилістю жмінка неутрашених чіпляєть ся судорожно мурів улюбленого міста.

Вночі з понеділка на второк хотіли Москалі несподіваним нападом заатакувати Чернівці. Ударили приступом від північного сходу в сторону румунської границі.

Точно о півночі розпочалась пекольна канонада. Темний виднокруг майже безна-

станио освітлювали пукаючі шрапнелі. В своїй атаку дійшов ворог до румунської границі, щоб окрилити оборонців міста. Стривув сь при тим з оружним опором граничної румунської сторожі. Прийшло до поважнійшої сутички, в якій 23 Румунів ранено.

А між тим австро угорська армія засипала напасників своїм смертоносним огнем. Бої продовжались до год. 3. рано. Москалі були вже близько Пругу, однак в дальшій поході їм перешкоджено. Сотками погинули в філях вірної ріки, сотками впали від огня артилерії. Приступ, хоть великими силами піднятий, остав ся без успіху.

Ві второк перед полуднем заговорили знов австро-угорські гармати. Та на сїм не покінчились бої о столицю зеленої Буковини. Хоть ві второк лещо ослабла сила акції, не було вже супокою.

В середу 14. червня с. р. о годині 3. рано розпочалось таке пекло, що годі описати. Розходилося о примісток в Жучці. Ми мали вражінє, начеб тисячі огненних язиків плювало безнастанно огнем на місто. Наші гармати відповідали з невменшеною нагальністю, а оборонці згаданого відтинка у відповідній хвилі прийшли до протинаступу, причім вивязалась страшна рукопашна битва. Москалі, які йшли вперед в 16 рядах, понесли великі криваві втрати, а що раз нові підмоги, які йшли їм з помічю, відперто остаточно під Садагору.

Битва під самими Чернівцями тревала без перестанку аж до суботи 17. червня с. р. Аж до того часу людність була переконана, що Москалям таки не вдасть ся перейти Прут і заняті столицю Буковини. В між часі видано зарядження евакуації (опорожнення міста). Всі, хто не хотів остати під московським обухом, з клунками спішили на залізничий дворець. Що хвиля відходили потяги з втікаючою людністю. Вивожувано военний матеріал, запаси збіжа, акти ріжних урядів. Що п'ять мінут виїзджав потяг з 80 до 100 вагонів. Місто вилюдиювало ся майже цілковито. Так тревало до суботи вечером д. 17. червня 1916. Тоді Москалі в трех місяцях перейшли ріку Прут і в ночи вїхали до міста, коли послидні втікачі пішки з клупками під охороною наших задних сторожий опускали місто, удаючи ся в напрямі Кімполонга і Дорна Ватри. З міста вїхали всі урядники і міська рада. Від 18. червня Чернівці є під властю Москалів. Дасть Бог, що се третє московське панованє не буде тревати довго. Зі свідоміших Українців в Чернівцях не остав тепер ніхто. Бурмістром Чернівців іменовали Москалі румунського адвоката д-ра Боканчеа. Буковинське краєве правительство, дирекція почт і телеграфів, дирекція скарбу, прокураторія скарбу, черновецький магістрат і виділ краєвий перенесли ся до Колошвару (Клявзенбург) на Угорщині.

Занятє Заліщик.

Про занятє Москалями Заліщик, так пише один збіглець в віденських газетах:

Перед 6 тижнями засвистіли перші гарматні кулі над Заліщиками, які лежали над боевою лінією; місто було віддалене від боевої лінії в північній напрямі на 7 кільометрів, а від сходу всего 5 кільом. Розуміеть ся, що стріли було тут чути щоденно, однак до сего призвичаюеть ся скоро. Нові російські бомби, які зривали один дїм з землею та ранили 8 цивільних людей, а одну особу вбили, були першою ластівкою поважної небезпеки.

Дня 4. червня с. р. розпочалась російська офензива; ворожі полки наступали з неімовірною силою, — та наших ліній не могли проломити. Воздух і земля дрожали від гуків артилерії, і не можна було чути власного слова. О год. 3. рано припинились бої та не надовго, бо вже перед полуднем почали Москалі знов нагальний огонь. Дня 6. червня переїздив трен через місто; з сего переконались ми, що положенє є поважне, однак не надіялись, що фронт коло Вікна на Буковині проломаний, не дивувались вже зовсім, що варстат розв'язано, а власти почали пакуватись. У нас не було затривоженя, кождий почував своє „я“. Найдовше задержались в Заліщиках купці і торгівці. Вони мали тут ве-

ликі склади, не диво отже, що пакувались, хотьчи ратувати се, що можна було.

В першій день Зетених свят висадили наші міст на Дністрі у воздух; його збудовано перед 6 місяцями. В другий день Зелених свят себто дня 12. червня 1916 вїхали до Заліщик російські війська, однак не нашли у місті ні людей, ні товарів. Все пляново вратовано, що лиш було можливо. В Заліщиках остав тепер мало хто; велика більшість людности вїхала з обави перед Москалями.

Староство заліщицьке пробуває тепер в Новім Торзі і туди треба звертати ся у всіх справах, передовсім в справах причинкових.

Іван Франко.

СЛИМАК.

I.

Було се давно, літ тому звиш двацять, коли на дорозі, що веде з Дрогобича до Борислава, здибали ся одної літної днини два молоді люди. Не знаю, чи могли де бути два парубчакі, майже однаких літ, а такі неподібні до себе вдачею і звержною подобою. Один високий, крепкий і вродливий, нїс ся просто й легко, всміхав ся часто і часто зтягав веселих пісень; його вбога, але чиста одїж і столярське знарядє в мішку на плечех говорили від разу, що се столярський челядник іде шукати зарібку в Бориславі, що від недавна зачав оживлювати ся і стягати до себе чим раз більше робучого та промислового люду. Другий вандрівник був то мізеренький, скулений і обшарпаний Жидок, майже з старечим без виразу лицем, маломовний і немов сумовитий. Його худі ноги ледво здужали додержати кроку з здоровим столярем, а маленькі, запалі оченята неспокоїно бігати в ямках, немов злякати ся чогось та хотіли дебуть сховати ся. І він ішов до Борислава шукати щастя, але не нїс із собою ніякого знарядя, ніякого способу до зарібку.

— А з чогож ти Юдко гадаєш жити в Бориславі? — питає столяр.

— З чого Бог дасть, — відповідає боязно скулений Юдка.

— Та то нїби так, усе в божих руках — відповідає столяр, — але бо у нас кажуть: „Бога звивай, а рук прикладай“.

— У нас так не кажуть — відповідає коротко Юдка.

— А як же у вас кажуть? Рад би я знати!

— У нас кажуть: хто на Бога здасть ся, тому Бог не дасть пропасти.

— Ха, ха, ха! — зареготав ся столяр і махнув своїми дужими руками. — Най-но би я стрібубав не робити з місяць, чи Бог би зліз із неба та нагодував мене!

— Не говори так, Слимаку, не гніви Бога!

— Я Бога гнівати не хочу, але Бог же чей не на дурно дав чоловікови свою поміч!

І він знов розмахнув дужими руками, немов збираючись розбивати ними скали.

— Як Бог схоче, то й твої руки не поможуть, Слимаку!

— Хиба мені повідпадають, а тоді й я не хочу жити!

— І здорові будуть і не поможуть!

— О, сего не буде!

— Побачимо.

— Ну, ну, побачимо.

Оба товариші за час тої розмови йшли самітною дорогою через поля. До Борислава було ще з пів милі. Сонце стояло з полудня і пражило немилосердно. Слимакови давно вже хотіло ся пити, та й Юдка від давна час за часом жалібно позирав на вузлик у Слимака за плечима, з якого долїтав його запах хліба й сира. Він сам не мав при собі ані кусника хліба, ані одного крайцаря.

Аж ось Слимак скрутив із звичайної дороги в бік під стрімкий, зсувистий горб. Юдка став на скруті.

— А ти Слимаку куди?

— Ади, ось тут криничка, хочу води напiti ся.

— А може й спочити троха?

— Ну, певно! Сонічко пече мов огнем пражить, а до Борислава ще й так зайдемо завчасу.

— Най буде й так.

Посїдали коло жерела. Слимак напив ся води, виняв хліб і сир із вузлика, а видячи, що Юдка не має свого нічого, запрошив і його.

— Але може тобі не вільно, бо тrefне?

— Е, — сказав Юдка, — наш закон у крайній потребі позволяє їсти й тrefне.

— А так, звичайно, не позволяє?

— Нї, не позволяє.

— Ну, то добрий ваш закон, що його можна як до потреби натягати так як швець шкіру натягає.

— Не кажи так, Слимаку, грїх так казати. Наш закон так само від Бога, як ваш закон, — сказав якое боязко Юдка.

Пополуднували — і далі. Ось уже й Борислав. Хоть доси йшли все сухою землею, хоть дощу не було вже майже від тижня, то прецінь у Бориславі на всіх вуличках було глибоке, грузке болото. Жиди, парубки, рішники вози й тачки снували ся довкола. Гамір, співи, крики та п'яні проклятя не вгавали й на хвилю.

— Куди-ж ти тепер, Юдко?

— Піду де шукати місця. А ти куди?

— Я тут замовлений до одної будови, онтам, видиш? Маю там робити двері, фургини і всю столярську роботу. Ну, бувай доров!

— Бувай здоров, Слимаку! А знаєш що?

Як би тобі коли було чого треба, а я би міг, — знаєш, я не такий Жид, прийди до мене! Я тобі не забуду!

— Я до тебе? Ха, ха, ха! — зареготав ся Слимак. — А щож ти мені поможеш, коли ти сам голий!

— Хто знає, Слимаку, хто знає, що кому Бог судив. Ще раз кажу, приходи, Юдка тобі не забуде!

І розійшлись.

II.

Минуло десять літ. При головній бориславській вулиці йно що отворив ся новий шинок. Шинок стояв на розі двох вулиць у дуже добрім місці, хоть майже локоть низше від рівня вулиці, так що до дверей треба було східцями сходити в долину. Робітники день і ніч заповнювали простору, брудну і вожку шинківню; співи, крики та сварки не втихали там ніколи і глухим клекотом несли ся на Борислав крізь вічно отворені вікна. Над дверима шинку прибита була таблиця, помальована на чорно, а на ній огнисто-червоними буквами було виписано: „Bier- und Brantwein Ausschank des Judas Mautrommel“. А в шинку поміж п'яними робітниками звивав ся мов пискор скулений, хоть і не дуже то мізерний Жидок: то був Юдка. А за шинквасом стояла гідка як ніч, але богато вбрана Жидівка, звичайно з одним або з двома дітьми на руках: то була його жінка.

Вечір. Юрбами висипали робітники з роботи і розсипали ся хто куди, а найбільша часть по шинках. У Юдки повно як набито. Але що се за сумний, похнюплений, нужденний чоловік протискає ся крізь товпу до шинквасу? Його лице, блїде й зіссане, свідчить про перебуту слабість. В руках у нього дві кулі, що ними підпирає ся, безпомічно волочучи хорі, вихудлі ноги. Ось він з тяжкою бідною допер ся до шинквасу, став і обзирає ся.

— Чого вам треба? — спитала Жидівка.

— Юдки.

— Юдки? А на що вам Юдки? Хотите горівки, то я вам дам і сама. А на борг то й Юдка не дасть.

— Нї, я не хочу горівки, я би хотїв поговорити з Юдкою.

— Поговорити? — спитала протягле Жидівка і з погордою змірила очима того нужденного, обдертого пройдисвіта. — Що ви йому маєте сказати? Скажіть мені, то я йому скажу.

— Нї, я би хотїв йому самому. А ось і він! — І обдертий пройдисвіт обернув ся до Юдки, що саме протис ся до шинквасу зо склянками та чарками в обох руках.

— Der Goj will schmissen mit dir — Сей чоловік хоче говорити з тобою — сказала Жидівка Юдці. Той обернув ся і хвилю глядів на обдертого пройдисвіта, але очевидно не міг його пізнати.

— Ви хотїли говорити зі мною? Ну, говоріть, чого хочете?

жимо висилку *Свободи*. Рівночасно звертаємося ще раз до всіх наших прихильників, щоби з'єднували нових передплатників для *Свободи*, особливо серед нашого сільського жіноцтва. Передплата на *Свободу* виносить до кінця року всего три корони.

Роковини смерти архикнязя Франца Фердинанда. Два 28. червня с. р. минуло два роки, коли наслідник престоло архикнязь Франц Фердинанд погіб в Сараєві разом зі своєю жінкою Софією з руки сербських заповірників. Страшна смерть наслідника престоло була причиною виповіди війни Сербії, яка невдовзі перемінила ся в світову війну. В другі роковини смерти архикнязя Франца Фердинанда відбули ся ззупокійні богослуження у всіх львівських церквах.

Стан здоров'я посла д-ра Евгена Олесницького. Від початку червня перебуває д-р Евген Олесницький в санаторії Горліцера в Перхтольдорфі під Віднем. Ся санаторія положена на збочи високої, густо залісної гори, серед великого і дуже старанно удержаного парку, в яким хорий проходить ся з помічю палиці і відзискує звільна та постійно здоров'я. При кінці липня або серпня має надію перенести ся до свого мешканя у Відні. Вільний від курації і проходить час обертає д-р Олесницький на читанні і приймає близьких знайомих з родинних і політичних кругів. З гостями веде розмову про всі біжучі справи. Найбільше тішить ся, що інституції, в яких вложив головну частку своєї праці, удержали ся в часі війни в діяльності і дають заперуку дальшого розвитку. З вдячністю приймає рівнож загальне заінтересоване української суспільности, як також вищих кругів урядових його здоров'ям. З одної і другої сторони одержує дуже часті заяви співчуття і бажаня як найскоршого відзисканя повного здоров'я. Разом з ним перебуває в санаторії як невідступна досмертна товаришка його жена, пані Марія Олесницька. Крім власника санаторії д-ра Горліцера, опікується здоров'ям недужого наш віденський земляк д-р Гринчак. Все промовляє за тим, що д-р Евген Олесницький відзискає в недалекім часі здоров'я і повну здібність до народної праці, якій в цілості посвячував своє житє.

Священники повинні остати в своїх парохіях. Львівська греко-католицька консисторія видала недавно заряджене, щоби всі греко-католицькі священники львівської архієпархії на случай поновного московського наїзду не покидали своїх парохій, хоч би грозило їм переслідованє зі сторони ворожих властей, бо священник як духовний пастир має все бути там, де є його стадо. Се заряджене львівської консисторії є справді розумне і наші сільські священники під ніяким услівем не повинні виїжджати на случай поновного ворожого наїзду, але остати на місци, тим більше, що їх присутність на місци лежить в інтересі церкви і в нашім народнім інтересі і сільський народ потребує в часі війни духовного проводу і помочи більше як в часі мира.

Не визбувати худоби. Доходять нас вісти, що несовістні спекулянти викорисловують теверішню борбу на східнім фронті, лякають наших селян, та викуповують від них худобу по казочну низьких цінах. Військові влади вже звернули увагу на тих „патріотів-промисловців“, а ми рівнож остерігаємо без потреби жалюванню власників живого інвентаря та просямо наших інтелігентів освідомлювати селян, щоби без потреби не збували ся худоби, за яку за кілька днів будуть мусіли заплатити подвійну або і потрійну ціну.

Відомости про ранених, хорих, взятих в полон, або пропавших військових осіб. Дійшло до відома ц. к. міністерства справ внутрішніх, що мимом існованя урядових вивідних бюр, займаючих ся уділянем безплатних вісток про зобут ранених, хорих, взятих в полон або пропавших військових осіб, людиність неосвідомлена під тим зглядом користає з услуг приватних бюр та агенцій, ведених людьми непокликаними, що під вимівкою звороту коштів за переведену переписку і нібито виложені видатки на поchtову оплату, визискують людиність, побираючи винагороду за даванє пояснень, засягнених в данім случаю в центральноім вивіднім бюрі при Червонім Хресті. Рескриптом дня 23. мая 1916 р.

ч. 7632/вр. припоручила президія ц. к. намісництва властям повітовим поучити людиність, що пошукуваня в тім згляді переводять зглядно пояснень в справі пропавших, ранених, хорих зглядно пійманих в полон жовнірів уділяють скоро і безплатно одиноко урядові органи ц. і к. австр. товариства Червоного Хреста, а іменно вивідне бюро Червоного Хреста (Auskunfbureau vom roten Kreutze) в Відні VI. Dreihufeisengasse Nr. 4. (Kriegsschule) зглядно вивідне бюро угор. Червоного Хреста в Будапешті 4. Vaszí utcza ч. 38, а спеціально до жовнірів пійманих в полон Спільне центральне вивідне бюро, відділ відомостей про воєнних полонених (Gemeinsames Zentrall-Nachweisbureau, Auskunftsstelle für Kriegsgefangene) в Відні I. Fischhof ч. 3. Хотячи отже дістати пояснєня, треба удавати ся до повисших бюр. При запитах письмених належить подати точно: 1) імя і прізвище покликаного, 2) відділ оружа та військовий степєнь, 3) громаду уродженя або приналежности, а також 4) дату того, що пропав.

Бомби в Бродах. Минувшого тижня появили ся в Бродах російський летун, що кинув на місто пару бомб, які не заподіяли ніякої шкоди. Москалі в часі свого недовгого перебуваня в Радивиліві спалили місто.

Австрійський парламент в часі війни. Як раз минуло пять літ існуваня другої палати послів вибраної на основі загального виборчого права. На однім з перших засідань палати зложили свої мандати 4 послі. Пізнійше зложило свої мандати 10 послів, а 34 послів померло. Доповняючі вибори переведено в 23 округах, до того з сільських округів в Галичині війшли до палати заступники послів в 22 округах не переведено ще доповняючих виборів з приводу війни. Після звітів урядового кореспондентійного бюра виїхали за границю і втратили посольські мандати послі: д-р Массарик і д-р Діріх (оба Чехи), Ваттісті і д-р Пітако (оба Італійці). Засуджено за політичні злочини: д-ра Маркова, Куріловича (галицькі москвофіли), д-ра Крамаржа, д-ра Рашина (оба Чехи) і Графенавера (Словінець), наслідком чого вони втратили активне і пасивне право вибору. Палата послів починає отсе шестий і послідний рік свого існуваня і не звісно, чи ще коли збере ся на засіданє. До Росії вивезли Москалі чотирех послів з Галичини, а то трох Українців (д-ра Теофіля Окуневського, Тимка Старуха і Михайла Петрицького) та одного Поляка (Ернеста Брайтера зі Львова).

Інваліди Українці з полону. Дня 14. червня с. р. прибули до шпитала в Літомерицях в Чехії слідуючі інваліди Українці в дорожій обмін: Стефан Петронюк п. п. 15, 1 комп., Дмитро Оприска п. п. 45, 10 комп., Мих. Максимюк п. п. 95, 1 комп., Іван Сах п. оборони краювої 20, комп. 8. Іван Андрейчук п. обор. кр. 36, 12 комп., Іван Стецина п. п. заг. ополч. 34, 1 комп.; Панталеймон Несяор п. п. об. кр. 22, 7 комп.; Кречун Фрізанфг п. п. 24, 7 комп.; Макар Родер п. п. обор. кр. 19, 9 комп.; Олександр Сірко п. п. 55, 1 комп.; Оніфрo Зєга, дивізія трену перем.; Семко Волошин п. п. заг. ополч. 33, 13 комп.; Федь Слободян п. п. обор. кр. 35, 1 комп.; Гнат Полянський п. п. обор. кр. 35, 3 комп.; Вас. Проймак п. п. оборони кр. 20, 6 комп.; Вас. Крулькевич відділ робітн. (?); Дмитро Димітрик, п. п. 95, 11 комп.; Іван Мох п. п. заг. опол. 35, 5 комп.; Микола Корнецький п. п. об. кр. 22, 4 комп.; Дмитро Лазор п. п. 45, 4 комп.; Семен Давда п. п. об. кр. 19, 5 комп.; Антін Селінго п. п. об. кр. 27, 3 комп.; Іван Шевчик п. п. об. кр. угор. 9, 2 комп.

Галицькі збігці. Теперішня російська офензива і заняте ворогом деяких місцевостий спричинили те, що збільшило ся знова число збігців, передовсім з околиць Городенки, Снятина, Станиславова та Бродів. Збігці не є збіджені так як в 1914 р. Збігці приїздять нині звичайними поїздами і в означенім часі. І ще одна ріжниця: І нині робить ся вправді збігцям труднощі, однак виключно в найконечнійших границях. Треба відріжнити два роди збігців: особи маючі, які можуть жити з власного майна та особи, які шукають матеріальної помочи у державі. Першій часті збігців представляє урядник на дворці дорожнечу у Відні та радить їм їхати до менших міст в горішній Австрії, Сальцбурзі,

в Чехії або в Моравії та інших міст. Коли однак хто уперто обстає при столиці, може там остати за окремим дозволом. Друга частина людей не може їхати до Відня під ніяким услівем. Після відбуті кількадевньої кwarantанни під Віднем висилаєть ся жидів до бараків до Нікольсбурга, а християн до Хоцен в Чехії або й в інші околиці приміром до Гмінду в Долішній Австрії або до Вольфсбергу в Каринтії. З давних збігців осталося у Відні ще яких кількадесят тисяч. Се перте до Відня можна оправдати тим, що у Відні лекше о зарібок, однак є се дещо пересадне. Відень якраз боронить ся проти таких збігців, які шукають зарібку, бо між ними є майже виключно жиди, які громмно кидають ся до торгівлі провіянтами, а властиво до спекуляції не маючи товару. В наслідок того ціни йдуть в гору. Ті, що хотять працювати, находять заробок по селах при рілі. Нема однак причини побоюватись, щоби збігцтво прийняло масову появу, що найбільше хиба серед жидів, які творять 95 проц. збігців. Сподіватись радше треба, що супроти зломаня російської офензиви збігці вернуть знов в свояси. Наші селяни з загроженних околиць нині не втікають, хиба виселяють (евакуують) їх силою з військових причин, натомість добровільно втікають жиди і своєю масовою втечею ширять тільки переполох (паніку).

Напад французських летунів на Карльсруге. На основі докладних доходжень в справі нападу французських летунів в день Божого Тіла с. р. стверджено, що вони загалом кинули 29 бомб. Обох летунів приневолено злетіти на лівім березі Рєну і взято їх в неволю. Кинені бомби були начинені якоюсь трійливою матерією, бо ростины близько місця вибуху пожовкли. Матеріальна шкода не велика. За те страшніші втрати в людях. Згинуло 110 осіб, се є: 30 мужчин, 5 жнок, 75 дітей; ранених є 147 осіб, се є: 48 мужчин, 20 жінок і 79 дітей. Тому, що рани є тяжкі треба числити ся ще зі смертю кількох ранених. Є загальне обурєне з приводу вже другого нападу на місто Карльсруге, який з військового огляду є безцільний.

Фундація Рокефеллера. Ся фундація заснована і зорганізована після законів новоїорської держави має на цілі відповідне спомаганє своїми грошевыми засобами усіх страждучих з приводу війни людей в усіх частях світа. Найбільший американський мільярдер Джон Рокефеллер для здійсненя тої ціли дав з власних фондів 101 мільонів доларів (себто около шістьсот мільонів корон). Фондами завідує окремий адміністратійний відділ, якого уряд є почесний. Виділ той після вибуху війни установив апровізаційну комісію, якої завданєм є подавати вісти фундації, в котрих краях та в котрих областях діткнених війною цивільне населєне найбільше бідує; вона предкладає способи, якби сю долю облекшити. Члєни тої комісії обіздять воюючі держави, при чім вони обовязані виключно займатись своїм завданєм, перестерігати стислу неутральність, вистерігати ся якого небудь осуду про висліди війни та заховувати тайну про військові зарядженя і події. Для цілий заосмотрєня людиности в поживу дала згадана фундація досі ось такі квоти: один мільон двіста тисячів доларів (один долар має тепер шість корон) для Бельгії, вісім сот тисячів доларів для хорих на тиф в Сербії, шість сот тисячів доларів Туреччині, шість сот тисячів для воєнних бранців. Тепер фундація наміряє видати один мільон доларів на закупно рілничих машин і знарядів для тих селян, що тяжко потерпіли наслідком війни. Також має вона постарати ся про одіж для бідного населєня. На днях порішив виділ фундації посвятити більші суми для Польського Королівства. Галичина, хоч потерпіла з приводу війни дуже багато, не одержала досі нічого з фундації Рокефеллера.

Що пють в Росії. З приводу закаузу продажі горячих напиктів в Росії збільшило ся там пите спиритусу до палєня і кольонської води. „Реч“ вичисляє двайцять три нові напикти, що мають зиступити горівку, вино і пиво. Для таких, що не хотять пити звичайного спиритусу, є напикти зладжені зі спиритусу з домішкою перцю і тютюну. Є також напикток зі солоду, хмелю і денатурованого спиритусу. Крім того є ще другі напикти як н. пр. „ганжа“, се є спиритус до палєня з якимись пахучими олійками.

З життя короля Микити. Черногорський король Микита живе тепер в французькій селі Мерія. Недалеко гостинця стоїть там малий замок при кінці дороги висадженої каштанами. Кождий перейшов би байдуже коло сего замку, колиб не гурток цікавих, які стоять перед брамою від рана до вечера. Перед двома місяцями сей замок зовсім призабутий, став ся предметом загального зацікавлення мешканців села в хвилі, коли вони довідались, що в нїм має замешкати король без землі, черногорський Микита. Приїхали самоходи і привезли велику скількість річій. Вкінці приїхав король Микита з двором. Його привитано торжественно промовами та прапорами. По двох місяцях його побуту є ще досить мешканців села, які переходячи коло замку мусять там пристанути та годинами вдвляти ся в браму і в вікна нової оселі черногорського короля. Про побут Микити в малім французькій селі так пише один англійський редактор: Виїхав до Мерія щоб відвідати прогнаного короля. Коли я прийшов до замку, король прийняв мене сейчас та почав зі мною говорити по

французьки. Говорив тужливим голосом про нещастє, яке навістило його країну, про страшне бомбардованє гори Ловчен, а вкінці жалувзв ся ізза сего, що черногорське правительство було для него лихим дорадником. З кожного слова слідний був глибокий жалє. Король під ударом тяжкої судьби дуже постарів ся. Не мав давньої певности себе. В три дні опісля з нагоди сербського народного свята приїхав я знов до замку. Черногорські і сербські збігці в Парижи ждали в салі на короля. По довгім вижиданю зявив ся він в салі в товаристві королевої і княгинь Ксені і Віри. По короткій промові король сів на крісло, побіч него стояла королева. Обос здаеть ся думали про ті страшні нещастя, які спричинили їх вигнанє, відтак скитальство, а вкінці гостину у Франції. Правдоподібно, що черногорський Микита не верне вже більше на свій маленький престол.

Небувалі вінчання. В таборі для бельгійських та французьких полонених в Стендаль в Німеччині відбуло ся вінчанє чотирех французьких жовнірів. Вінчанє було незви-

чайне, бо перед престолом явили ся лише жовніри суджені, а дівчат не було, бо вони перебувають у Франції, а їх заступали чотири жєнщини з місцевого населєня.

Жінки живуть довше як мушчини. Ми нулого року перевели Сполучені Держави північної Америки рахунок лїт життя мушчин і жінок. До осмого року життя відношенє дівчат до хлопців представляеть ся як 1000 до 1076, отже число народин хлопців перевищає жіночий пол. Се відношенє в користь мужеського населєня триває навіть до 50 року життя, в яким на 1000 жінок припадає ще 1183 мушчин. Від сеї границі віку відношенє змінюеть ся в некористь мушчин. На тисячку 60-літних мушчин припадає вже 1033 60-літних жінок. Виявлюеть ся з сего, що жінки живуть довше як мушчини. Після погляду американського вченого лікаря дра Бура жінки живуть тому довше, що не курять, зглядно що курять дуже мало і дуже мало уживають горячих напоїв.

ЕВАНГЕЛІЯ

на неділі і свята

в перекладі на українську мову.

Книжонка, яка повинна знаходити ся в кожній українській хаті. Для тих, що стоять в полі, в окопах є она найкращою духовою розрадою.

Ціна 1 жорна. Ціна 1 жорна.

Замовляти: „Свобода“, Львів, Ринок 10.

При замовленю посилає ся рівночасно гроші (1 К.) за книжку, а ми того самого дня висилаємо замовляючому. Жовнірам на усі Feldpost-и також шлемо. — А хто пришле відразу гроші на десять примірників то є 10 К., то дістане ще одну книжку даром.

ЗАМОВЛЕННЯ БЕЗ ГРОШЕЙ НЕ ПРИНИМАЄМО.

НАДІСЛАНЕ.

АДВОКАТ

Др. Антін Горбачевський

переніс канцелярію з Чорткова до Дрогобича і веде її в домі „Народного Дому“, при ул. Стрийській, 1. поверх.

3—10

36

Оголошення.

Для тих, що оголошують ся, подаємо до відома, що у нас є така тарифа:

Оголошення звичайні за стрічку одношпальтову дрібним друком або її місце 20 с. — Надісланє за стрічку дрібним письмом або її місце 60 с., в оповістках 80 с., в часті редакційній 1 К. Повідомленя про вінчання, заручини і т. п. по 1-50 К за стрічку, найменше 4 К. Дрібні оголошеня за слово 6 с., найменше 60 сот. Слова грубшим друком числиться ся подвійно. Передплата і належитість за інсерати платні у Львові.

Хто з переплатників-селян „Свободи“ хотів би в своїй рідній українській мові мати щоденно вісти з світа, особливо з війни, найзапрумерує

„Діло“

Передплатники-селяни „Свободи“ мають знизку і платять 2 Кор. місячно.

Красвий Союз Господарсько-Торговельних Спілок у Львові

ул. Зіморевича ч. 20.

порукає: 1) штучні погної, як томасину, суперфосфат, потасову сіль і калуський каїніт. 2) Дротяні сітки на огороженє. 3) байцу Діпія проти сніти. 4) коси і серпи. 5) наколїсні мотики (плянети), плужки до обгортаня бараболі. 6) камінний уголь так пруський, як і краєвий. 7, бляху на крите дахів і все в господарстві потрібне. Цінники і услїва продажі на жабанє висилає ся.

ДИРЕКЦІЯ.

ГРОМАДА РІЧКА, повіт Косів пошукує писаря громадського. Близші інформації в Уряді парохіяльнім — Річка п. Соколівка в Косів. 2—3

Не треба встидати ся, щоб не стати ся калікою на все, але як має ся пропуклину („брук“) на животі або на пахвині з правої, а часом з лівої сторони, а може опала аж в діл, то треба прислати міру ниткою довкола тіла через бедра і замовити бандаж пружиново-гумовий за 6 або 8 корон або англійський за 12 до 16 кор., а чоловік вирагуєть ся буде міг тяжко працювати. Мушчини дістають пропуклину з праці, жінки з праці або при породі, діти з крику або від скоків. Замовляючи бандаж, треба описати як велика пропуклина, від якого часу, подати вік і занятє хорого. Визидеть ся за послїплатою в скринючці, а не подаєть ся, що є в середні.

М. З. Полячек, Самбір, ч. 17.

Матеріяли до календаря

„ПРОСВІТИ“ на р. 1917.

З огляду на те, що календар „Просвіти“ на рік 1917 має появити ся значно скорше, ніж се було можливо зробити в сїм році, проте Товариство „Просвіта“ просить Вп. наших письменників надсилати:

1. Оповіданя, новелі, варієси і т. п. найбільше на пів аркуша друку, зглядно на 450 віршів у два стопці (8 сторін друку) теперішнього формату календаря.
2. Короткі статї на актуальні теми, ілюстровані по змозі фотографічними знімками або вільноручними рисунками.
3. Фотографії відзначених військовою властю Укр. Сїч. Стрільців, а крім сего також жовнірів які поза У. С. С. служать в армії, осіб, котрі, перед війною визначили ся громадянською діяльністю, з додатком найважнійших дат з життя і діяльності.
4. Війскову термінологію (зброя, походи, подїл війск, поодинокі частини оружя і т. п.)
5. Фотографічні знімки всего на тепер є актуальне.
6. Самостійні, власноручні рисунки пригоди для календаря.

Приняті твори будуть ремунеровані після прийнятої товариством норми.

Прислати належить найдалше до кінця цвітня 1916 на адресу:

Товариство „Просвіта“ у Львові, Ринок ч. 10.

„ДНІСТЕР“

ТОВАРИСТВО ВЗАЇМНИХ ОБЕЗПЕЧЕНЬ
Львів, ул. Руська ч. 20. (власний діл).
Телефон ч. 788. — Конто Почт. Шадниці ч. 25261. — Жирове конто в Австро-Угорським Банку,

приймає до обезпечєня від огню будинки, хатні і господарські, движимости, меблі, одєму і білизну, збіжє в :: снопах і зерні, худобу і т. п. ::
Кожний Українець повинен асекуровати ся від огню, щоб в случай пожежі не понести страт, бо достаток одиної то добробит вілого вірода.

Кожний Українець повинен асекуровати ся тільки в товаристві взаїмних обезпечєнь.

„Дністер“

Нема жадного иншого українського товариства асекураційного, тільки одиє

„Дністер“

„Дністер“ рахує найденшею сплати за обезпечєня солідарних будівліє. „Дністер“ звертає кождорічєна члєстий висн своїм члєнам. „Дністер“ одїнок ти виплачує шкода по огні скоро і ретельно, а в члєнів одїнкової комісії запрошує все двоє господарів.

„Дністер“ дав підмоги українським школам і бурсам, де виховуєть ся селянські дітя. Людє асекуровані в „Дністрі“ можуть дістати позачку у всіх великих банках і в товаристві взаїмного кредиту „Дністер“.

Власні фонди „Дністра“ вносьть з кінцем 1915 року 6,890,075 корон. В „Дністрі“ можна обезпечати від прадаєни в вломом движимости всякого рода, а товариства кредиторі готїнку, цїнні папери і векслї за дешєвою оплатою премїї.

Адреса „Дністра“:

Товариство взаїмних обезпечєнь „ДНІСТЕР“ у Львові, Руська 20.

Адреса для телеграм: „Дністер-Львів“. Канцелярії Товариства отворені щодня від 8—2 перед пол.